Autor: Prof. dr Branislav Bošković
Izdavač: Univerzitet u Beogradu - Saobraćajni fakultet, Beograd, Srbija
Godina izdanja: 2020. (II izdanja)
ISBN: 978-86-7395-423-3
Tiraž: 100 primeraka

Uvođenje konkurencije prevoznika na železničkoj mreži u Evropi početkom 20-og veka bio je revolucionarni zaokret u organizaciji i funkcionisanju železničkog sistema koja se nije menjala praktično od njenog nastanka, odnosno od sredine 19-og veka. Ako se u vreme monopolski organizovanog železničkog sistema za jednog tehnologa i organizatora železničkog saobraćaja i transporta, za kojeg se školuje student Saobraćajnog fakulteta u Beogradu, moglo i "tolerisati" nepoznavanje organizacije železničkog sektora, sada, u tržišnim uslovima, bi to bio veliki hendikep za njega. Novi koncept železničkog sistema nametnuo je nove potrebe i zahteve za znanjima jednog saobraćajnog inženjera. Funkcionisanje tržišta u transportnom sektoru i na železničkoj infrastrukturi inicira potpuno nove tehničke i tehnološke izazove. Za ove izazove potrebno je definisati nove sadržaje na železničkom modulu Saobraćajnog fakulteta.

Uvođenje predmeta „Regulatorni sistem železničkog transporta" u školovanju saobraćajnog inženjera predstavlja deo odgovora na te zahteve. Sadržaj udžbenika su opredelile teme nastale sa liberalizacijom tržišta železničkih usluga. Knjiga predstavlja zaokruženu celinu procesa restrukturiranja železnice, instrumenata regulisanja železničkog tržišta i entiteta u regulaciji železničkog sistema i na veoma korektan i saznajno prihvatljiv način prikazuje osnove, stanja i odnose.

Knjiga je izložena u 8 poglavlja: (1) Pojam, značaj i problem regulative, (2) Zakoni i podzakonski propisi, (3) Železničko zakonodavstvo Evropske unije, (4) Restrukturiranje železnice, (5) Regulacija i regulatorna tela železničkog sektora, (6) Naknade za korišćenje železničke infrastrukture, (7) Regulatorni okvir za obavezu javne usluge i (8) međunarodne železničke organizacije. Obim knjige je 302 strane, sa grafičkim prikazima, tabelama, pojmovnikom i literaturom. Grafički prikazi i izrazi u određenim poglavljima dati su kao pomoć u lakšem razumevanju odrađenih pojava, stanja i dešavanja. Svi podaci u tabelama kao i formule dati su sa naznakom izvora radi mogućnosti dodatnog sticanja i produbljivanja specifičnih znanja. Na kraju je priložen pojmovnik koji može poslužiti kao stalni izvor podrške u širenju znanja iz oblasti železničkog transporta.

Saobraćajni inženjer danas mora poznavati vrste propisa, njihovu strukturu i sistematiku, kako se čitaju i donose i kako se utiče na njihovo usvajanje, ko ih donosi i sa kojim ciljevima, jer se sa njima u većoj ili manjoj meri svakodnevno susreće u svom radu. Prvo poglavlje je posvećeno osnovnim pojmovima, značaju i problemima regulative. Nacionalno zakonodavstvo, odnosno zakoni i podzakonski propisi su tema drugog poglavlja, dok su u trećem poglavlju date vrste propisa koji se donose u EU sa posebnim osvrtom na železničke propise, njihov razvoj, sadržaj i ciljeve.

Restrukturiranje i poznavanje dosadašnje strukture železničkog sistema i njegovih karakteristika je nezaobilazno ukoliko se žele razumeti razlozi za novi koncept železničkog sistema i on sam, što je tema četvrtog poglavlja. U njemu je predstavljen pojam i sadržaj restrukturiranja železnica, objašnjeni su razlozi kao i modeli restrukturiranja, detaljnije je prikazan evropski model i smernice za restrukturiranje.

Nadalje, liberalizacija železničkog tržišta je zahtevala osnivanje više novih institucija koje imaju ulogu njegove regulacije. Razloge osnivanja, nadležnost, sadržaj, pravila rada, osnovne karakteristike i ciljeve tih institucija (Poglavlje 5) saobraćajni inženjeri železničkog usmerenja moraju da poznaju jer će se u svom radu sasvim sigurno susretati sa ovim institucijama ili raditi u njima. Priroda ovih institucija zahtevala je prethodno objašnjenje osnovnih ekonomskih pojmova kao što su prirodni monopol, regulacija ili konkurencija. U sklopu ovog poglavlja posebno su prikazani licenca i sertifikat za bezbednost kao instrumenti regulacije tržišta, uslovi i kriterijumi za dobijanje ovih dokumenata.

Šesto poglavlje je posvećeno naknadama za korišćenje železničke infrastrukture, a sedmo ugovoru o obavezi javnog prevoza kao potpuno novim instrumentima regulisanja tržišta koje su nastale sa restrukturiranjem železnica i uvođenjem konkurencije na železničkoj mreži. Pored osnovnih pojmova dati su primeri i pregledi primene ovih instrumenata regulisanja tržišta u državama EU.

Posebno poglavlje (8) posvećeno je međunarodnim organizacijama. Danas su međunarodne organizacije nezaobilazni faktor i mesto nastanka pravila (i dokumenata) kojim se reguliše međunarodni transport robe i putnika koji će na jedinstvenom evropskom transportnom tržištu postati dominantna kategorija prevoza. Ovo poglavlje prati poseban prilog sa pregledom portreta najvažnijih međunarodnih organizacija koje ili imaju isključivo železnički karakter ili je železnica u sastavu šireg domena rada ovih organizacija.

Ciljna grupa čitalaca. Knjiga „Regulatorni sistem železničkog transporta“ namenjeno je prvenstveno studentima master studija Modula za železnički saobraćaj i transport Saobraćajnog fakulteta Univerziteta u Beogradu. Takođe, namenjeno je i studentima Saobraćajnog fakulteta u Doboju, Univerziteta u Istočnom Sarajevu, koji slušaju nastavu iz predmeta „Regulativa u željezničkom saobraćaju“. Udžbenik će korisno poslužiti i studentima doktorskih studija na Saobraćajnom fakultetu u Beogradu na predmetu „Regulisanje železničkog tržišta“. Knjiga će, takođe, koristiti svim diplomiranim saobraćajnim i drugim železničkim inženjerima, stručnjacima svih profila koji se bave železnicom kao i svima onima koji žele da upotpune svoje znanje o savremenoj železnici i njenim izazovima nastalim sa ukidanjem monopola i stvaranjem jedinstvenog evropskog železničkog prostora i značajan je edukativni materijal. Rečeno možda najbolje potvrđuje podatak da je prvo izdanje knjige već rasprodato po izlasku, a da je nije kupio nijedan student već isključivo železnički stručnjaci iz prakse.

O konceptu knjige. Knjiga „Regulatorni sistem železničkog transporta“ predstavlja miks specifičnih oblasti železničkog transporta, prava, ekonomije i menadžmenta sa ciljem objašnjenja strukture novog evropskog železničkog sistema. Prikaz i analiza železničkog sistema u novom tržišnom okruženju zahteva širinu poznavanja železnice, izuzetnu stručnost, sistemski pristup železnici, razumevanje legislative, odnosno zakona, zakonskih propisa, procesa restrukturiranja, instrumenata regulisanja tržišta i poznavanje najvažnijih međunarodnih organizacija kao mesta gde se usaglašavaju i donose pravila funkcionisanja železničkog saobraćaja i transporta. Svi zakoni, uredbe, pravilnici, nastanak novih aktera na tržištu, regulacija i regulatorna tela železničkog sektora i instrumenti regulisanja tržišta predstavljaju materijal čije izučavanje ne prestaje sa realizacijom prevoza i liberalizacijom tržišta. Specifične izraze, pojmove i definicije date u knjizi treba shvatiti kao deo sveukupnog korpusa znanja koji neophodan u radu savremenog železničkog inženjera i koje se stiče i neprestano dopunjava.

Koncept i strukturirani sadržaj knjige su novost u našoj i svetskoj železničkoj literaturi i dragoceno štivo za sve železničke inženjere. Poznavanje navedene materije je pretpostavka za razumevanje savremenog evropskog železničkog sistema. Pisanje ovako koncipirane knjige je zahtevalo značajan napor jer se radi o konceptu udžbenika bez uzora i sličnog sadržaja. Autor je zapravo pisao ovu knjigu u dugom vremenskom periodu, praktično od 2002. godine, kroz objavljivanje brojnih radova iz oblasti koje tretira udžbenik u naučnim i stručnim časopisima, saopštenja na konferencijama, okruglim stolovima, izlaganja stručnoj i široj javnosti. Da je koncept knjige novitet potvrđuje korišćena literatura koja se isključivo odnosi na istraživačke studije i radove autora objavljene u časopisima ili na skupovima. Spisak literature je značajan (240 referenci) i korisno će poslužiti svima onima koji žele šire da se upoznaju sa pojedinim tematskim celinama predstavljenim u knjizi. Posebno su značajne reference studijskih istraživanja koja su prethodila donošenju značajnih odluka u EU (npr. otvaranje železničkog tržišta, uvođenje naknada za korišćenje železničke infrastrukture) ili potom nastalom zakonodavstvu (npr. uredba EU o uvođenju obaveze javne usluge), zatim radovima objavljenim u naučnim časopisima, izveštajima Svetske banke, UN, Evropske komisije i njenih radnih grupa sastavljenih od eminentnih profesora i eksperata sa evropskih univerziteta i instituta, OECD ili drugih institucija koje učestvuju u kreiranju transportnog ambijenta i „pravila igre“ na širem prostoru. Stoga je spisak korišćenih referenci navođen na kraju svakog poglavlja u cilju mogućnosti da svaki čitalac dalje produbljuje znanja.

Aktuelnost knjige podržavaju započeti procesi na srpskim železnicama poput restrukturiranja i ubrzane liberalizacije železničkog tržišta, investicioni zamah sa kojim se implementiraju nove tehnologije koje se, opet, uvode kroz potpuno nove procedure i institucije. Ove složeno procese i procedure autor je objašnjavao veoma pristupačnim stilom i rečnikom koji omogućuje razumevanje materije svakom čitaocu bez obzira na prethodni nivo njegovog poznavanja železničkog sistema, promena i problema u istom nastalih sa liberalizacijom železničkog tržišta.

Koncept knjige zahteva **referenciranost autora** u ovoj oblasti i zato ćemo ga u narednim redovima predstaviti. Dr Branislav Bošković je redovni profesor na Saobraćajnom fakultetu Univerziteta u Beogradu gde je i magistrirao i doktorirao. Bio je pomoćnik ministra za železnički saobraćaj u Ministarstvu nadležnom za transport i direktor Sektora za regulisanje tržišta železničkih usluga u Direkciji za železnice. Takođe, kao predstavnik Srbije bio je član Radne grupe za železnice u okviru UNECE, član Upravnog odbora OTIF, član delegacije Srbije u okviru Unapređenog stalnog dijaloga između Srbije i EU. Učestvovao u izradi svih železničkih zakona u Srbiji od 2001. godine do danas.

Danas, na osnovnim studijama Saobraćajnog fakulteta u Beogradu drži nastavu na predmetima Tehnologija transporta robe železnicom, Transport robe železnicom i Osnove železničkog saobraćaja, na master studijama Regulatorni sistem železničkog transporta i Odabrana poglavlja iz transporta robe železnicom, a na doktorskim studijama Regulisanje železničkog tržišta i Upravljanje transportnim koridorima. Učestvovao je ili rukovodio izradom preko stotinu studija, naučnih i komercijalnih projekata. Bio je mentor preko 70 diplomskih i master radova. Autor je dve knjige, „Regulatorni sistem železničkog transporta“ i „Evropski koncept bezbednosti železnice“ i preko 150 publikovanih radova.

Prof. dr Nebojša Bojović,

Univerzitet u Beogradu – Saobraćajni fakultet